

ПОРІВНЯЛЬНО-ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ РЕГЛАМЕНТАЦІЇ ПРОСТИТУЦІЇ ТА ПОВ'ЯЗАНИХ З НЕЮ ЯВИЩ

А.Р. Андрюхіна, Т.В. Михайліна

Анотація. У статті досліджуються склади злочинів, які сприяють виникненню і функціонуванню проституції. Аналізується регламентація відповідальності за втягнення в заняття проституцією, сутенерство, звідництво, створення та функціонування публічних будинків, розповсюдження порнографічних матеріалів у законодавстві зарубіжних країн. У підсумку наведено класифікацію країн за критерієм правового регулювання проституції і пов'язаних з нею явищ як кримінально караних діянь.

Ключові слова: проституція, соціальні девіації, порівняльно-правовий аналіз.

У всі часи попит на сексуальні послуги перевищував пропозицію. Ситуація не змінилася й нині. В Україні, як і інших країнах світу, набули поширення злочини, пов'язані із сексуальною експлуатацією. Одним з найбільш небезпечних злочинів проти моральності, що сприяє виникненню та функціонуванню такого явища як проституція, є сутенерство, втягнення особи в заняття проституцією, примушування особи до заняття проституцією. Такі дії суперечать загально визнаним правилам моральності, негативно впливають на здоров'я людей, оскільки сприяють поширенню венеричних та інших захворювань, створюють передумови для виникнення та функціонування організованих злочинних об'єднань, дають змогу одержати незаконні прибутки, що в подальшому потребують легалізації. Водночас окремі автори зазначають, що небезпека сутенерства та втягнення в заняття проституцією різнобічна й полягає в тому, що принижуються честь і гідність тих, хто нею займається, створюється загроза поширення небезпечних хвороб, виникають аморальні джерела доходів тощо [1, с.884]. Водночас В.Т. Дзюба стверджує, що ці злочини є небезпечним засобом заподіяння шкоди генотипу нації [2, с.126-127]. Має рацію й В.В. Кузнецов у тому, що суспільна небезпека сутенерства полягає, передусім, у шкоді, яка завдається здоров'ю населення та відносинам у сфері моральності [3, с.193].

Особливої уваги потребує питання щодо кримінальної відповідальності за втягнення неповнолітніх осіб у проституцію або змушування неповнолітніх до заняття проституцією. Відношення до дитячої проституції майже у всіх країн світу є однозначним та різко негативним. Так, Кримінальний кодекс Грузії передбачає в ч.1 ст. 171 відповідальність за втягнення неповнолітнього у проституцію або інші сексуальні збочення, або його схиляння до жебрацтва або іншого антигромадського діяння, а ст. 157 КК Киргизії забороняє втягнення неповнолітньої особи в пияцтво, вживання наркотичних засобів чи інших одурманюючих речовин без призначення лікаря, проституцію, бродяжництво чи жебрацтво, вчинення сексуальних дій, а рівно і дій, пов'язаних з виготовленням матеріалів чи предметів порнографічного характеру. КК Білорусії в ст. 173 за втягнення особою, яка досягла 18-ти річного віку, завідомо неповнолітнього у проституцію або у вчинення дій, пов'язаних з виготовленням матеріалів чи предметів порнографічного характеру – є кримінально караними діяннями [4, с.120-121].

У федеральному кримінальному законодавстві США містяться кримінально-правові норми, що описують конкретні склади злочинів: сексуальна експлуатація дітей; продаж або купівля дитини; певна діяльність, що пов'язана з матеріальним залученням до сексуальної експлуатації неповнолітніх; неповідомлення про зловживання дітьми. Покаранням за дані злочини є штраф та/або тюремне ув'язнення на строк до 30 років (при цьому закон передбачає збільшення строку тюремного ув'язнення за наявності попередніх засуджень), а в разі загибелі людини – смертну кару або тюремне ув'язнення на будь-який строк, або довічне тюремне ув'язнення. До винного також застосовують примусову реституцію, кримінальну чи цивільну конфіскацію майна тощо [5, с.152-153].

В деяких зарубіжних країнах за втягнення в заняття проституцією, незалежно від віку особи, передбачається досить суворе покарання. Так, у ст. 203 КК Польщі за залучення до заняття проституцією за допомогою насильства, погрози його застосування чи обману або з використанням залежного чи критичного стану потерпілої особи передбачено покарання у вигляді позбавлення волі на строк від 1 до 10 років, а в ст. 225-9 КК Франції – за звідництво, поєднане із застосуванням катувань або інших актів жорстокості, – довічне позбавлення волі та штраф у розмірі 30 млн. франків. Більш м'яке покарання передбачив Кримінальний кодекс ФРН, який встановив відповідальність за сутенерство – використання в корисливих цілях осіб, які займаються проституцією, – у вигляді позбавлення волі на строк від 6 місяців до 5 років (ст. 181а КК ФРН).

Аналізуючи зарубіжне кримінальне законодавство, можна дійти висновку, що торгівля людьми в кримінальному законі дуже часто зводиться до втягнення в проституцію. Так, у Кримінальному кодексі Республіки Таджикистан встановлено відповідальність за вербування людей з метою сексуальної чи іншої їх експлуатації (ст. 132). Кримінальним кодексом Республіки Молдова вербування людей з метою сексуальної чи іншої їх експлуатації (ст. 165) визначено як торгівлю людьми.

У Кримінальному кодексі Швейцарії торгівля людьми також ототожнюється зі втягненням в проституцію. Так, незважаючи на легальність проституції у Швейцарії, у ст. 196 КК Швейцарії «Торгівля людьми» зазначено, що той, хто здійснює торгівлю людьми, щоб здійснити пособництво в розпусних діях іншої людини, карається каторжною в'язницею чи позбавленням волі не менше як на 6 місяців.

Варто зауважити, що не в усіх законодавствах зарубіжних країн передбачено відповідальність за створення й утримання місць розпусти. Чіткий і розгорнутий опис створення й утримання місць розпусти встановлений в п. 2 ст. 225-10 КК Франції. У цій нормі згадується про володіння, керування, використання, керівництво, сприяння діяльності, фінансування чи участь у фінансуванні будь-якого закладу, відкритого для публіки або використовуваного публікою, про систематичну згоду чи допущення того, щоб одна або декілька осіб займалися проституцією в цьому закладі чи пошуками клієнтів для цього. Притонами, відповідно до п. 3 цієї статті, є і приміщення чи місця, що надаються однією або декількома особами для заняття проституцією. Такі діяння тягнуть покарання у вигляді тюремного ув'язнення на строк до 10 років або штрафу в розмірі 5 млн. франків.

У деяких країнах таку діяльність дозволено. Так, у ФРН – одній з країн, у яких легально існують публічні будинки, але при цьому, як вже зазначалося, Кримінальний кодекс ФРН встановлює відповідальність за сутенерство та втягнення особи в заняття проституцією.

А, наприклад, за законодавством Республіки Казахстан до адміністративної відповідальності належить свідоме надання приміщень для заняття проституцією або звідництва, що тягне за собою штраф на фізичних осіб у розмірі 100, на посадових осіб, суб'єктів малого підприємництва – у розмірі 150, на суб'єктів середнього підприємництва – у розмірі 300, на суб'єктів великого підприємництва – в розмірі 1 000 місячних розрахункових показників, з призупиненням їх діяльності або окремих видів діяльності на строк до 3 місяців. Те саме діяння, вчинене повторно протягом року після накладення адміністративного стягнення, – тягне штраф на фізичних осіб у розмірі 150, на посадових осіб, суб'єктів малого підприємництва – у розмірі 200, на суб'єктів середнього підприємництва – у розмірі 400, на суб'єктів великого підприємництва – у розмірі 2 000 місячних розрахункових показників, із заборонаю їх діяльності або окремих видів діяльності на строк до 3 років з конфіскацією доходів, отриманих внаслідок вчинення адміністративного правопорушення.

Щодо поширення порнографічних матеріалів і предметів, які пропагують культ насильства та жорстокості, можна дійти висновку про регламентацію такого злочину в більшості пострадянських країн. Хоча, наприклад, Кримінальний кодекс Республіки Молдова взагалі не передбачив кримінальної відповідальності за такі дії. Спеціальні випадки розповсюдження матеріалів з дитячою порнографією передбачені відповідними нормами у федеральних законах США виробництво

дитячої порнографії; продаж чи купівлю дітей з метою сексуальної експлуатації; володіння, розповсюдження та отримання дитячої порнографії; виробництво дитячої порнографії з метою її ввезення до Сполучених Штатів. Покаранням за такі дії є: штраф та/або тюремне ув'язнення на строк до 30 років (у певних випадках – довічне тюремне ув'язнення), а також конфіскація продукції, що містить дитячу порнографію, та особистого майна.

Таким чином, залежно від правової регламентації проституції та пов'язаних з нею явищ як кримінально караних діянь слід виділити такі групи країн, де:

1) проституція не вважається злочином та є легалізованою, але за законом караються дії, спрямовані на отримання прибутку від проституції, звідництва, експлуатації проституції, утримання місць розпусти або надання приміщень для заняття проституцією та втягнення у проституцію (Велика Британія, Бельгія, Канада, Індія, Угорщина);

2) заняття проституцією й утримання місць розпусти є легальними і законодавчо врегульованими (Туреччина, Греція, Німеччина, Швейцарія);

3) заняття проституцією забороняється законом, але саме по собі не є кримінально караним діянням, забороняється вербування для втягнення в проституцію, пособництво, утримання місць розпусти, надання приміщень для проституції, звідництво, сутенерство та отримання прибутку від проституції (Болгарія, В'єтнам, ОАЕ, Шрі-Ланка, Непал, Таїланд, Намібія, Танзанія, Малі, Ісландія, Іспанія, Мальта, Польща, Словенія, Китай, Румунія, США (крім штату Невада), Чехія, Фінляндія, Франція, Філіппіни, Японія).

Аналізуючи вищевикладене, можна зазначити, що законодавче ставлення держав, які забороняють заняття проституцією, а також дії, пов'язані з нею, належать до кримінально караних діянь. Але, тим не менше, доцільно розглянути це питання з двох точок зору. Так, якщо розглядати проституцію, як прояв аморальності з боку окремого індивіда, то звичайно держава в інтересах усього суспільства цілком аргументовано та доцільно вводить обмеження суб'єктивних прав особи на вільне розпорядження своїм тілом, однак з іншого боку слід враховувати дієвість введення таких законодавчих обмежень. Практика застосування та соціально-правовий досвід свідчать про неефективність боротьби з проституцією як соціальним явищем, оскільки вона стала невід'ємною частиною сексуального бізнесу, що приносить надзвичайно великі прибутки, тому ще жодна країна світу не змогла викоринити таке явище як проституція.

Україна належить саме до такого типу держав, де заняття проституцією є адміністративним правопорушенням, однак ще до 2006 року проституція в нашій країні належала до кримінально караних діянь. Це свідчить про те, що законодавство України пішло шляхом декриміналізації проституції, встановивши при цьому кримінальну відповідальність за діяння, пов'язані з нею. На даний час актуальним залишається питання щодо пристосування законодавства до світового досвіду та легалізації заняття проституцією.

Щодо країн, де заняття проституцією й утримання місць розпусти є легальними і законодавчо врегульованими, то, звичайно, не можна не відмітити, що податок, який справляється за утримання публічних будинків, є вагомим грошовим внеском в державний бюджет. Легалізуючи та законодавчо врегулювавши дану діяльність, держава не тільки отримує прибуток, але й контролює її здійснення. Але в даному випадку не враховується моральна складова та суспільна думка з цього приводу.

Однак, не дивлячись на всі недоліки заборони проституції, та економічну вигоду її легалізації, на нашу думку, заняття проституцією в першу чергу свідчить про моральний розклад суспільства. Легалізувати проституцію – йти шляхом найменшого опору й у гонитві за грошима ігнорувати моральний аспект даної діяльності. В даному випадку, лише інтегрований, комплексний підхід до проблеми попередження та боротьби з заняттям проституцією допоможе вирішити зазначену проблему. Безумовно до її вирішення необхідно залучити психологів, соціальних та медичних працівників, педагогів, працівників правоохоронних органів, юристів, представників інших

професій. Реалізація таких заходів має здійснюватись паралельно з кримінологічним впливом на фактори та умови виникнення проституції, а також з суворими заходами юридичної відповідальності за діяння, які пов'язані з її найнебезпечнішими проявами (наприклад, втягуванням неповнолітніх у заняття проституцією тощо). Тільки таке поєднання попереджувальних заходів та способів боротьби з проституцією може сприяти тенденції спаду поширення цього явища в суспільстві.

Анотація: В статті досліджуються склади преступлений, которые способствуют возникновению и функционированию проституции. Анализируется правовое регулирование в законодательстве зарубежных стран ответственности за вовлечение в занятие проституцией, сутенёрство, сводничество, создание и функционирование публичных домов, распространение порнографических материалов. В итоге приведена классификация стран по правовому регулированию проституции и связанных с ней явлений как уголовно наказуемых.

Ключевые слова: функционирование проституции, законодательство зарубежных стран.

Abstract. In the article is investigated offenses that contribute to the emergence and functioning of prostitution. Analyzes legal regulation in the law of foreign countries responsibility for involvement in prostitution, including minors, pimping, pandering, creation and operation of brothels, distribution of pornographic materials. In conclusion, the classification of countries according to the legal regulation of prostitution and related phenomena such as criminal offenses.

Keywords: functioning of prostitution, the law of foreign countries.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / за ред. М.І. Мельника, М.І. Хавронюка. – К.: Юрид. думка, 2012. – 1316 с.
2. Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України / П.П. Андрушко, Т.М. Арсенюк, О.Ф. Бантишев та ін.; за ред. П.П. Андрушка, В.Г. Гончаренка, Є.В. Фесенка. – К.: Дакор, 2008. – 1428 с.
3. Кримінальне право (Особлива частина): підручник / за ред. О.О. Дудорова, Є.О. Письменського. – Луганськ, 2012. – Т.2. – 780 с.
4. Семчук Н.О. Характеристика втягнення неповнолітніх у злочинну діяльність: порівняльно-правове дослідження / Н.О. Семчук // Юридичний вісник. – 2010. – № 4. – С.120-123.
5. Джужа А.О. Запобігання злочинам проти статевої недоторканості дитини за законодавством інших країн / А.О. Джужа // Науковий вісник Національної Академії внутрішніх справ. – 2013. – № 2. – С.147-155.

УДК 930.1 (477)(=16)

МІСЦЕ ДЕРЕВ І РОЛЬ СВІТОВОГО ДЕРЕВА У ЖИТТІ СХІДНИХ СЛОВ'ЯН

С.В. Безугла, Л.Б. Лихачова

Анотація. У даному дослідженні подана інформація про світові дерева та їх роль і значення у житті східних слов'ян і сучасних українців, про вплив світового дерева на свідомість східних слов'ян та їх космологічні уявлення. Методологічною основою роботи є системний підхід, принцип історизму, наукової об'єктивності, критичного та структурно-системного підходу до літературної та джерельної бази роботи. Специфіка досліджуваної теми передбачає застосування порівняльно-історичного методу, який робить можливість виявити історичні витоки і шляхи розвитку ролі дерева у свідомості та прослідкувати зміни семантики. Використана методика «усної історії» (під час опитування інформаторів), проведено соціологічне опитування.

Ключові слова: східні слов'яни, світове дерево, дерево, дуб, береза.

Як відомо у слов'ян не існувало культу рослинності в класичному вигляді (як, наприклад, у кельтів), але для руської людини ліс завжди був рідною домівкою. Він сприймався як жива істота, організм, що жив за певними законами. Вписуючись у закони лісу, слов'янин пізнав «академію» природи і тому мав все найнеобхідніше для людського щастя. З найдавніших часів спільноти поклонялися окремим деревам та священним гаям. Дерево не тільки давало плоди, але і лікарські речовини, слов'яни навіть навчилися використовували енергію дерев [1, с.28].